

R.D. Iacobi Marchantii Vitis Florigera

Marchantius, Jacobus

Coloniae Agrippinae, 1661

11. tripartita. 1. pars docet, quomodo homines sint injusti iudices ultionis.
2. ostendit, Deum esse ultionis justum Iudicem, sed præveniendum ante
diem rationis. 3. declarat, quis dicatur dies ...
-

[urn:nbn:de:hbz:466:1-56381](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-56381)

consequi non posses, vellem pro te solo tolerare omnia que pro toto mundo toleravi.

Simile est quod in spiritu à Christo audivit S. Birgitta: Ego sum charitas summa; nam omnia que ab æterno feci, ex charitate feci, & quecumque facio, aut in futurum faciam, ex mea charitate procedant, procedent que. Dilatio mea erga hominem modo eque grandis est, sicut erat tempore passionis mee, quando per morem ex nimia charitate liberavi omnes electos. Et si fieri posset ut toties moreretur quot sunt anime in inferno, ego promptissima voluntate & perfectissima charitate corpus meum traderem, eandemque passionem & mortem pro qualibet anima sustinerem, quam sustinui pro omnibus.

PARS III.
Quomodo non debeamus esse ingrati, ut tantus labor non sit castus 154.
ca. 49.

CONqueritur Dominus, quod huic tanto amori, tantoque labori, multæ sint ingrati anime, quibus ille inutilis redditur, & castus; quia nec illum recogitant laborem pro se susceptum, nec amori amorem reddunt. Audi eum. In vanam laboravi, sine causa & vasè consumpsi fortitudinem meam: Ergo iudicium meum cum Domino, & opus meum cum Deo meo. Quali dicat; Frustra omnes vires meas in salutem hominum impendi, frustra tot laborio sas vias pro illisquirendis ingressus sum, frustra sudavi, frustra sanguinem fudi, frustra crucis & passionis tormentis tora mea fortitudo consumpta est: quandoquidem tanto numero super sunt ingrati anime, quibus nihil hæc omnia profunt. Tu tamen, O Pater æternus: nostri non mea id culpa fieri, utram pauci falveatur, quandoquidem nulli labori pepercerim propter eorum salutem, nihilque intentatum reliquerim.

Certe omnes anime quæ hoc unum cordi habent, in hocque collaborant, ut tantus labor non sit castus; ideoque cum amore & compassione id obsecrant. Labores omnes doloresque pro se à Christo susceptos rememorant, quasi vestigia viæ eius laborio sæ & doloro sæ relegentis, ut eis insistant, & cum sequela amorem dependant: sicque de meritis ac redemptione eius partem sibi sufficientem applicant.

S. Bernardus de se sic loquitur sermone 43. in Cant. Ego fratres, ab ineunte mea conversione, pro acervo meritorum, que mihi deesse sciebam, fasciculum mihi colligere, & inter abera mea collocare curavi, collectum ex omnibus anxietatibus, & amaritudinibus Domini mei. Hæc meditari dixi sapientiam, in his iustitiæ mihi perfectionem constitui, in his plenitudinem scientiæ, in his divitiarum salutis, in his copiis meritorum. Hæc continuo medicando, quid aliud censebatur dicere S. Bernardus, quam istud: quarens me sedisti lassus, redemisti crucem passus, tantus labor non sit castus?

Audi & S. Augustinum in Manuali suo capit. 23. Clavi & lancea mihi clamant, quod verè reconciliatus sum Christo: Longinus aperuit mihi Christi latus lancea, & ego inieram, & ibi requiesco securum,

Inter brachia Salvatoris mei, & vivere volo, & mori capio. Ibi securus decantabo. Exaltabo te, Domine, quoniam suscepisti me, nec delestisti inimicos meos super me. Rufus idem ibid. cap. 22. & 23. sic loquitur: Christus, mortuus est pro nobis. Totus spes mea est in morte Domini mei, morti eius meritum meum, & refugium meum salus, vita, resurrectio. Non sum meriti inops, quamdiu ille miserationum Dominus non defuerit. Quicquid ex me mihi deest, usque pro visceribus eius, quoniam misericordia affluunt, nec desunt foramina per que affluant. Id ipsum post S. Aug. prosequitur fuse S. Bernardus serm. 61. in Cant.

Audiendus quoque S. Chrysologus, qui Christum introducit è cruce nos alloquentem, & rogantem peccatores, ut tantus eius labor non sit castus. Expandit manus suas, distendit membra, dilatavit viscera, offert sinum, gremium pandit. Quasi diceret nobis: Videte, videte in me corpus vestrum, membra vestra, viscera ossa vestra, vestrum sanguinem. Crux hæc, non meus, sed mortis est aculeus. Clavi isti non mihi ingunt dolorem, sed vestram mihi ingunt alius charitatem. Vulnera hæc non educunt gemitus meos, sed magis vos meis visceribus introducunt. Extensio corporis mei vos dilatat in gremium, non meam crescit in penam. Sanguis meus non mihi deperit, sed vestrum prorogatur in pretium. Tenete ergo, redite, & velis pro base Patrem quem videtis pro malu bona, pro inivitis amorem; pro vulneribus tantis tantum reddere charitatem. Hæc ille serm. 108.

Mulci ex Sanctis utriusque sexus Christum crucifixum considerantes, magno cordis dolore affecti sunt; ubertim etiam lacrymis fluentibus. Non verò ex eo solum lacrymæ erumpébant, quod Christo patienti compatentur, sed ex eo quoque quod cum ipso Christo lugerent multorum ingratitudinem, qui in peccatis perseverantes, tot labores & cruciatu sibi reddunt inutiles & castos: nec illi compatiuntur qui pro ipsis patitur, sed potius rursus eum crucifigentes sibi in ipsis, offensus habent, & sanguinem testamenti pollutum ducunt. Hæc prævisa ingratitude maxime Christum torquebat tempore passionis, magis quam flagella, clavi, spinae, crux, lancea: Vnde illa ei sanguinem sudorem, liquisse existimatur in horto, æmine adhuc eum torquebant, nisi futuri cruciatu s consideratione: qui quidem cruciatu s futurus erat inutilis vanus, multis, pro quibus offerrebat redemptionis, pretium sufficienter, sed non erat pro futurum eis sufficienter, ob neglectum, vel despectum.

Dicimus autem efficaciter omnibus illis profuturum eius laborem ac dolorem, laboreque ac dolore acquisitam redemptionem, qui sincero corde illam ponderarint, ruminarint, mentique considerint; atque ita efficacem sibi esse peroptarint, toto animi affectu. In cuiuslibet enim hominis potestate est, quamdiu vivit, efficaciter sibi redemptionis pretium applicare, & crucis fructum percipere, per contritionem cordis, per confessionem

nem oris, per satisfactionem operis, per Sacramenta pietatis, per tot nobis relicta media salutis, à quibus nemo excluditur, nisi qui voluntarie permanserit perverfa mentis. Quapropter etiam in fine vitæ verè poenitentibus, & Christi Crucifixi meritis ac cruci fideliter innotentibus, salus promittitur. Qui tunc desperant, eius sanguini iniuriam faciunt; quia sanguis est misericordiae, non vindictæ, si peccator voluerit se convertere.

Godscalcus: Hohen. Theo. Ord. S. Aug. p. biem. serm. 58.

Ad hanc rem refert quidam Theologus, peccatori cuidam in infirmitate desperanti ob peccatorum multitudinem, Christum Dominum apparuisse, & dixisse: Ego sum Iesus pro te mortuus, & miserationes meae excedant peccata tua, confitere, & miserebor tui. Ille vero tenuit & surdus factus est ad hanc vocem, qui nec amicorum hæc de re paulò antea monitionem audire voluerat, afferens se jam damnatum. Tandem elevans Dominus pallium quo tegebatur, ostendit ei vulnera, dicens: Hæc pro te sustinui, efficere potes ut tantus labor non sit cassus, quia nolo te damnare, si vix penitere. Sed nec acquievit. Tunc Dominus sanguinem de latere suo manantem manu excipiens, in ejus faciem jecit, & dixit: Hoc signum coram omnibus in iudicio portabis, in signum quod misericordiam meam contempseris. Confite me est quod B. Catharinae Senenli quondam dixit Dominus Qui in mortu extreme tate desperans de misericordia mea, multo magis me offendant hoc peccato, quam omnibus aliis que commiserunt, quia misericordiam meam aperte contempnuit, per versè existimantes iniquitatem suam illa maiorem esse, &c.

V. dist. Flor. Past. 10. 2. Tract. 7. lect. 8.

Conclusio. Psal. 118.

Dicat ergo cum cordis compunctione uniusquisque nostrum fiducialiter, cum in vita, tum in morte: Quærens me sedisti lassus, redemisti crucem passus, tantus labor non sit cassus. Dicit cum Plalte, Tuus sum ego servum me fac. Ne patiaris lesu pie, ut vitæ tue, yalio, flagella, columna, corona, clavis, crux, lancea: totque livores & vulnera reddatur mihi inutilia, quibus non sine sudore & sanguine meam operatus es salutem: In manibus descripti sum, lege Scripturam, & salve me. Ne patiaris quoque, ut divina in baptisinate & confirmatione unctio & chrismatio, Sanguinisque tui in Eucharistia adeo frequens perceptio, aliaque Sacramenta diving misericordiae tuæ, mihi in cassum fuerint exhibita. Sed de copiosa tua redemptione ac satisfactione, de que vulneribus tuis supple quod mihi deest ex me, ut efficaciter mihi prosint merita tua, nec me unquam defraet gratia & misericordia tua.

LECT. 11. tripartita. PARS I. Quam se.

Vltionem, vindictamque privaram, in iniuriis

hominum nobis infestorum, prohibuit Dominus, pe homines sibi eam reservans. Unde vicit per os Moyses. Mea sint iniuriæ est ultio, & ego retribuam. Idem repetit, & confirmat per os Apostoli. Non vosmetipsos defendentes ultionis, charissimi; sive ut S. Chrysostomus, & alii ex Gra: Deut. 32. convertunt: Non vosmetipsos ulciscetes: Sed date locum ire, supple divinæ, inquit Chrysof. & S. Aug. in Pl. 78. Quasi dicat: Relinquit Deo vindictam vestræ iniuriæ. Rationem subdit Apostolos: Scriptum est enim. Mihi vindicta: Ego retribuam, dicit Dominus.

Hoc ipsum considerans sapiens mulier Abigail, occurrens Davidi ad ultionem contra Nabal virum suum properanti dicebat: Non eris tibi in singultum, & in serupulum cordis Domino meo, quod ipse te vultus fueris: Quod quidem dicebat Davidi, etiam si ipse ideo ad ultionem sese accingeret, quod iniuria affectus fuisset à Nabal, servis eius dicente contemptum: Quis est David, & quis est filius Isai? Hodie increverunt servi qui fugiunt Dominos suos. Promittit quoque ei ulterius Abigail benedictionem à Domino Deo ultionum, si non ulciscatur se: si surrexerit aliquando homo persequens te, & quærens animam tuam, erit anima Domini mei custodita quasi in fasciculo virventium apud Dominum Deum tuum: porro inimicorum tuorum anima rotabitur quasi in impetu & circulo fundæ. Hoc pro felici omine mox accepit David, & ad cordis mansuetudinem rediens, dixit: Benedictum Dominus Deus Israel, qui misit te hodie in occursum meum, & benedictum eloquium tuum, & benedicta tu, que prohibuisti me hodie, ne irem ad sanguinem, & ulciscerer me manu mea. Alioqui vivit Dominus Deus Israel, qui prohibuit me ne malum facerem tibi, nisi cito venisses in occursum meum, non remansisset. Nabal usque ad lucem matutinam mingans ad parietem. Sed & postea vindictam accepit Nabal à iusto Iudice ultionum, qua post decem dies percussit eum Dominus, & mortuus est. Nempe maligno & lethali morbo à Deo percussus, interit infelicitate: vel, ut dicit Iosephus, sideratus est à Deo, sive noxii sideris asslatu extinctus, nulla morbi causa extrinsecus apparente. Quapropter id ipsum intelligit David dicebat: Benedictum Dominus, qui iudicavit causam opprobrii mei de manu Nabal, & servum suum custodiavit à malo, & malitiam Nabal reddidit Dominus in caput.

Sic agnitum est illud quod per Moysen dicit Dominus: Mea est ultio, & ego retribuam. Luxa est dies perditionis, & adesse festinant tempora. Idem & illud Apostoli. Non vos ulciscetes charissimi, sed date locum ire, divinæ scilicet ut dictum est: Scriptum est enim. Mihi vindicta: Ego retribuam, iuriam indicit Dominus. Ex quibus verbis SS. Patres docent eos iniuriam Deo inferre, qui propria auctoritate sese vindicant; quare à Deo etiam vindictam debent expectare. Audi inter veteres hæc de re Tertullianum: Hæc ulciscendi libido negotium curat aut glorie, aut malitia: sed gloria ubique vana est, & malitia

1. Reg. 25.

ibid.

ibid.

Semetipfos vindicantes Deo in-

Tertul lib.

de patient.

c. 9. 10. & 11.

malitia Deo odiosa, hoc quidem loco maxime, quia malum duplicat quod semel factum est. Quid enim refert inter provocantem & provocatum, nisi quod ille prior in maleficio deprehenditur, iste posterior? Verque lesi Domini reus est, qui omnem nequam prohibet & damnat, quique precipit malum malo non rependendum. Pondera hanc rationem, & vultionem. Sed subjicit idem prioris huius rationis confirmationem his verbis; quem honorem litibimus Domino si nobis arbitrium ultionis arrogaverimus? Cur credimus Iudicem illum, si non & ultorem? Qui vindicasse honorem amici Iudicij, id est Dei, abstulit. Alteram quoque rationem his subiungit verbis: Post vindictam sequitur reatus, ut pari modo plehamur. Nam ut dixit Ecclesiasticus: Qui vindicari vult, a Domino, inveniet vindictam, & peccata illius servans, servabit. Denique & hoc addit: Quid mihi cum ultione, cuius modum regere non possum per impatientiam doloris? Si patientia incubabo, non dolobas, non dolebo, nisi si non desiderabo. Nihil impatientia susceptum, sine impetu transigi novit: quicquid impetu actum est, aut offendit, aut corrumpit, & in preceps abit. Hanc ille exortans ut locum demus vindictae & irae divinae, qui novit probe, quomodo, & quando debeat punire, quod homini passionibus obnoxio non ita notum est, quia per irrationabilem irae motum saepe vindictae excedit modum.

Apes olim Hinc etiam antiquitus in symbolum vindictae a sacrificio reprobatae, nec enim offerrebantur: nec mel earum, nec ceræ lux, sed olei; licet sit mundius oleum, quam cera. Cur apis reprobat? Quia adeo vindictae est avida, ut sibi mortem etiam conficiat alcerius laesione. Figura ergo erat vindictae cupiditatem, qui a Domino reprobandur, quia & proprio damno a horum appetunt vulnera.

Licet tamen est, per legitimum Magistratum, ac publicam Iudicis potestatem ultionem quaerere. Sic enim & licentia iniquitatis eripitur, & utiliter vincitur: quoniam nihil est infelicius felicitate peccantium, qua penalis nutritur impunitas, & mala voluntas velut hastis interior roboratur, ut dicit S. Aug. ep. 5. Atque haec ultio etiam vindicta Dei tenetur, quia hi Dei vices obeunt, eiusque ministri sunt. Vade Apostolus de Principibus & Iudicibus sic loquitur. Si malum feceris, time; non enim frustra à gladium portat: Dei enim minister est, vindex in iram ei qui malum agit.

Greg. 1. 8. Et hi tamen quandoque turbulentis obnoxii sunt passionibus, ideoque ultionem insigunt non satis iuste quia permittunt iram, tamquam Dominam praese, & ante faciem iustitiae prostre, cum solum tenentia tamquam Ancilla à tergo Iudicis subsiqui debeat, & ita seminat in ista insurre vocata venire, ut loquitur S. Gregorius. Et ad id quidem ultio ab eis iostigi tantum debet, ut cobibeatur vitia aliena, sola charitatis intentione, ne homo serviat peccatis: quia irrationabilis patientia vitia seminat, negligentia nutrit, & nō so-

lum malos, sed & bonos & ad malum quodammodo invitat, ut dicit S. Chrysostomus in c. 5. Matth.

Modus quoque servandus est in ultione, quem frequenter excedunt Reges, Principes, Iudices, debitasque ordini iustitiae circumstantias praeremittunt. Sceptrum Dei ac Virga eius oculos habet, & vigilans dicitur in Scriptura, Virgam vigilantem ego video, id est, oculatam & perspicacem. Hinc Deum representare volentes Aegyptii, & rectitudinem iustitiae eius, Sceptrum depinxerunt, cui Oculus insculptus erat in superiori parte. Sic Sceptro aut Virga percussere non debet Princeps, aut Iudex, nisi sic Oculis super Sceptrum, aut Virgam: hoc est, nisi videat quomodo feriat, ut in feriendo & ulciscendo modum servet, & iustitiae aequitatem ac rectitudinem omni ex parte. Quod quidem non fieri, deplorat Ecclesiasticus: Verti me ad alia, & vidi calumnias quae sub Sole geruntur, & lachrymas innocentium, & neminem consolatorem: nec posse resistere eorum violentis, cum horum auxilio desituros. Et rursum: Si videri calumnias egenarum, & violentia iudicia, & subverti iustitiam in provincia, non mireris super hoc negotio: quia excelsus excelsior est alius, & super hos quoque eminentiores sunt alii, & insuper universa terra Rex imperat servienti. Quali dicat: non mireris, si non obstupescas, subverti iustitiam in regno per inferiores Iudices; id enim in orbe vulgatissimum est, & pridem notum, tum Deo, tum Regibus. Haec tamen quandoque tolerantur, non tamen desperes de remedio, cum sint altiora tribunalia, ad quae appellare liceat. Quod si nec ab his extorqueri possit iustitia, recursus semper patet ad Regem Regum, cui subiecta servit universa terra, qui sine dubio iustam feret sententiam, sed suo tempore. Ita Interpretes sacri cum S. Hieronymo. Ideo ergo Christus constitutus est super omnes Iudices, tanquam iustus Iudex ultionem, & illi soli hic competit Titulus per excellentiam & antonomasiam; aliis vero Iudicibus non ita competit, quia saepe exerrant à iustitia & aequitate, vel volenter & violenter, vel ob ignorantiam, aut negligentiam, per quam permittunt se circumveniri.

Vade & illa iterum querimonia apud eundem Ecclesiasticum: Vidi sub sole in loco iudicij impietatem, & in loco iustitiae iniquitatem. Et dixi in corde meo: Iustum & impium iudicabit Deus; & tempus omnia res tunc erit, ex aequo scilicet & iusto iudicanda, & remuneranda. Quasi dicat: Prae iudicentur homines quantum possunt, non effugient tamen supermi Iudicis examen iustissimum, nec eius ultionem, si hoc tempore, si hoc futuro.

Ea propter, nonnullos injustam perpeffos ultionem per Iudices huius saeculi, ad iustum Iudicem ultionis eiusque tribunal Iudices suos appellasse legimus: & ira quidem, ut hi tempore ab eis condito, coram dicto tribunali comparere deberint vel invitati.

Refe-

7. Referunt multi Historici probatæ fidei, Fernandum 4. Castellæ & Legionis Regem, duos nobiles ex Carvajaliorum familia de prodicione suspectos, sed inauditos, præcipiti iudicio de altissima rupe decurbari iussisse. At illi præclusam sibi defensionem, & mortem præsentem cernentes, Christo supremo Iudici causam commendarunt, & ad eius tribunal intra trigesimalium diem Ferdinandum Regem citaverunt. Nec inanis fuit eorum appellatio, quia trigesimo post die mortem obiit, & coram divino iudicio comparere debuit. Hoc factum asserunt, anno 1312. V. Ioann. Mariana, de rebus Hispan. lib. 15. cap. 11.

2. Sic Henricus Episcopus Moguntinus, per calumniam accusatus, & per prævaricationem duorum Cardinalium à Pontifice Eugenio 3. ad causæ cognitionem delegatorum depositus, ad Iustum Iudicem ultionis appellavit, sequenti- que anno mortuus fuit. Eius autem audita morte, ambo illi Cardinales obiere subito: alter digitos proprios arrodens; alter in latrinis. Atque morte. Vide Lipsium lib. 2. exempl. Politic. cap. 11. qui hoc anno 1154. accidisse refert, post Conradum in Chronic. Mogunt. & Thyreum lib. 6. de iudicio participi. Adverte quod ex historicis aliqui hunc fuisse Wormaticensem Episcopum dicunt, & à quodam Arnoldo falso accusatum; qui & ei per dictos Cardinales in Episcopatu suffectus fuit iniquissime.

3. Sic scribit Ioannes Baptista Fulgosius, Equitem Neapolitanum cum reliquis Templariis Confratribus suis ad supplicium raptum, cum Clementem Sextum & Philippum Pulchrum Franciæ Regem, quorum auctoritate necebatur, de fenestra perspicillè exclamasse: *Quaerit inter mortales nullus jam mihi superest; ad quem appellem; ad iustum Iudicem Christum appello, ut ante eius Tribunal, intra annum & diem vos sistatis, ubi causam meam exponam.* Intra annum verò uterque mortuus est, Deo rationem redditurus, ita ex Baptista Fulg. sio Cornelius à Lapide in Gen. cap. 9.

Vide Flor. Multa similia recenseri possemus, ad declarandum, quam merito Christum sic appellemus, *Iustum Iudicem ultionis*; simulque ad ostendendum, quam crebro contingat iniussè à Iudicibus sententiam pronuntiari, sed de hac re rursus alibi diximus. Vnicum adicio de Baronio tomo 11. anno 1099. & Lipsio, lib. 2. exempl. cap. 11.

4. Abbas Herveldensis cum Burchardo Episcopo Halberstadensi diuturnam traxit litem ob decimas Saxoniæ, quas Herveldensi Monasterio ereptas sibi vendicabat. Abbas sæpe querimoniam jus delata furdis Tribunalibus canebat. Tandem morti vicinus mandavit ei per Fredericum Comitem Palatinum, se paratum causam dicere apud Tribunal Dei, ad hoc quoque ut ipse se pararet. Post mortem Abbatis pauci

intercesserant dies, & ecce cum Episcopus prædictæ rei gratia Synodum indixisset, & equum ad id confederet, repente corruit, divina ictus animadversione. Hic autem reportatus ad cubiculum, vocatis omnibus Presbyteris, per Deum obtestabatur, ut decimas Monasterio redderet, & litem omnem præciderent, alioqui etiam eis infeliciter cessurum. Cumque Magdeburgensis & Herveldensis Episcopi eum visitarent, ciulans ferebatur se abripi ad tribunal propter appellationem dicti Abbatis, & rationem exigi de rebus alienis à se invasis; rogabatque obnixè, ut missis Herveldiam nuntiis, veniam sibi deprecarentur. Sic paulò post disruptis visceribus exspiravit. Archiepiscopus quoque eius, quo inextorere hæc fecerat, eodem anno subitanea morte sine confessione & communionem interiit. An non tibi videtur inlammisse hic Episcopus, sed serò fortè nimis: *Iuste Iudex ultionis; donam fac remissionis, ante diem rationis.*

Iudicet ergo ipse Dominus iustò, dum apud Iudices iustitia non reperitur. Quod non solum ex his historicis, sed etiam ex factis facile est probare licetis. Ideo namque dicebat David, *Iudicem ultionis, sed minus inter me & te, & ulciscatur me Dominus ex præveniente.* Quod autem iudicium, quæve ultio secuta fuerit, in favorem ionocui Davidis, constat ex morte infelici Saulis in montibus Gelboem. Ideo etiam Zacharias cum à plebe furenter impiè occideretur, emergente ad labia extremo spiritu, extremum hoc pronuntiavit: *Videat Dominus & requirat.* Divinum appellavit iudicium, & iustum Iudicem ultionis. Nec frustratè. Nam mox surrexit Haseel Rex Syriæ cum exercitu, & quasi flagellum Dei, ultus est scelus populi, & Regis Ioas, magnam multitudinem Iudæorum paucis copiis prosternendo, & concidendo, thesaurosque tum templi, tum palatii regii diripiendo. Postmodum etiam ibidem subditur de Rege Ioas: *Surrexerunt contra eum servi sui in ultionem sanguinis Zachariæ filii quondam sacerdotis, & occiderunt eum in lectulo suo.* Ecce quomodò omnia disponit iuste iustus Iudex ultionum, qui in opem vocatus, Regem ad divinum rapuit tribunal cum suis subditis, ut rationem redderent de impiè gestis. Quocirca de ipso canit David: *Deus ultionum liberè egit.* Quasi dicat: Deus auctor ultionis, ad quem spectat sese ulcisci de impiis, liberè & propiaco suo, quando & quomodò volunt, semper ultus est, quantumvis multi, quantumvis nobiles & parentes forent. Ergo etiam nunc altiore te ostende Domine omnibus superbis, omnibus tyrannis. Ideo etiam alibi idem Rex & Propheta cecinit: *Deus stetit in Synagoga Deo.* Vide totum in medio autem Deos dijudicat. Pet. Deos, l. 1. psal. 81, dicēs intelligit.

Or ibi In-
terpretes.

Præveniendus est hic Iudex iustus ultionis, ut ab eo donum remissionis obtineamus sincera submissione & humilitate, ante diem rationis. Etenim illi proprium est misereri & parcere, non ita ulcisci & vindicare. Sicut proprium est apes mellificare, aculeum verò non nisi læsa exferit, & quasi coacte: sic & mel dulcedinis & misericordiae Deo, Christoque proprium est: vindictam non exferit aculeatam, nisi peccatis nostris coactus. Hoc ipsum est quod indicatur apud Prophetam, dum sic introducit loquens: *Heu consolabor super hostibus meis, & vindicabor de inimicis meis.* Vbi interiectio illa dolentis & quasi gementis, præmissa vindictæ, significat, Deum se longè secus habere in ultione, quam homines; quandoquidem contra voluntatem lugens & dolens ad vindictam cogatur descendere, quia benignissimus ex natura est: ita ut etiam condolere videatur his quos punit, & puniendo aliquid agere à se quodammodo alienum. Ad huius rei confirmationem facit, quod dicitur: *Dominus irascetur, ut faciat opus suum, alienum opus eius: ut operetur opus suum, peregrinum est opus eius ab eo.* Contra iustitiam quædam hic videtur, dum opus Dei dicitur irasci, & tamen opus alienum; opus suum, & opus peregrinum; sed ænigma est, quod modo jam dicto explicatur à S. Hieronymo, quod scilicet officium Dei sit tamquam iudicis & Vindicis, irasci & punire; sed tamen quodammodo etiam alienum ab eo, & peregrinum censetur, quia proprium eius est misereri, malletque implere officium Patris, quam iudicis, si ita peccator vellet. Cui conforme est quod dicit Sanctus Bernardus: *Ideo misereri proprium est illi, quia ex se sumit materiam, & velut quoddam seminarium miserendi; quod autem iudicat & condemnat, nos eum quodammodo cogimus; ut longè aliter de corde ipsius miseratio, quam animadversio procedere videatur. Numquid voluntatis mea est mors impij, dicit Dominus?*

Isai. 4.

Deum ad
vindictam
cogitur.

Isai. 28.

Bern. serm.
de Advent.

Præveniendus est hic Iudex iustus ultionis, ut ab eo donum remissionis obtineamus sincera submissione & humilitate, ante diem rationis. Etenim illi proprium est misereri & parcere, non ita ulcisci & vindicare. Sicut proprium est apes mellificare, aculeum verò non nisi læsa exferit, & quasi coacte: sic & mel dulcedinis & misericordiae Deo, Christoque proprium est: vindictam non exferit aculeatam, nisi peccatis nostris coactus. Hoc ipsum est quod indicatur apud Prophetam, dum sic introducit loquens: *Heu consolabor super hostibus meis, & vindicabor de inimicis meis.* Vbi interiectio illa dolentis & quasi gementis, præmissa vindictæ, significat, Deum se longè secus habere in ultione, quam homines; quandoquidem contra voluntatem lugens & dolens ad vindictam cogatur descendere, quia benignissimus ex natura est: ita ut etiam condolere videatur his quos punit, & puniendo aliquid agere à se quodammodo alienum. Ad huius rei confirmationem facit, quod dicitur: *Dominus irascetur, ut faciat opus suum, alienum opus eius: ut operetur opus suum, peregrinum est opus eius ab eo.* Contra iustitiam quædam hic videtur, dum opus Dei dicitur irasci, & tamen opus alienum; opus suum, & opus peregrinum; sed ænigma est, quod modo jam dicto explicatur à S. Hieronymo, quod scilicet officium Dei sit tamquam iudicis & Vindicis, irasci & punire; sed tamen quodammodo etiam alienum ab eo, & peregrinum censetur, quia proprium eius est misereri, malletque implere officium Patris, quam iudicis, si ita peccator vellet. Cui conforme est quod dicit Sanctus Bernardus: *Ideo misereri proprium est illi, quia ex se sumit materiam, & velut quoddam seminarium miserendi; quod autem iudicat & condemnat, nos eum quodammodo cogimus; ut longè aliter de corde ipsius miseratio, quam animadversio procedere videatur. Numquid voluntatis mea est mors impij, dicit Dominus?*

Præveniendus est hic Iudex iustus ultionis, ut ab eo donum remissionis obtineamus sincera submissione & humilitate, ante diem rationis. Etenim illi proprium est misereri & parcere, non ita ulcisci & vindicare. Sicut proprium est apes mellificare, aculeum verò non nisi læsa exferit, & quasi coacte: sic & mel dulcedinis & misericordiae Deo, Christoque proprium est: vindictam non exferit aculeatam, nisi peccatis nostris coactus. Hoc ipsum est quod indicatur apud Prophetam, dum sic introducit loquens: *Heu consolabor super hostibus meis, & vindicabor de inimicis meis.* Vbi interiectio illa dolentis & quasi gementis, præmissa vindictæ, significat, Deum se longè secus habere in ultione, quam homines; quandoquidem contra voluntatem lugens & dolens ad vindictam cogatur descendere, quia benignissimus ex natura est: ita ut etiam condolere videatur his quos punit, & puniendo aliquid agere à se quodammodo alienum. Ad huius rei confirmationem facit, quod dicitur: *Dominus irascetur, ut faciat opus suum, alienum opus eius: ut operetur opus suum, peregrinum est opus eius ab eo.* Contra iustitiam quædam hic videtur, dum opus Dei dicitur irasci, & tamen opus alienum; opus suum, & opus peregrinum; sed ænigma est, quod modo jam dicto explicatur à S. Hieronymo, quod scilicet officium Dei sit tamquam iudicis & Vindicis, irasci & punire; sed tamen quodammodo etiam alienum ab eo, & peregrinum censetur, quia proprium eius est misereri, malletque implere officium Patris, quam iudicis, si ita peccator vellet. Cui conforme est quod dicit Sanctus Bernardus: *Ideo misereri proprium est illi, quia ex se sumit materiam, & velut quoddam seminarium miserendi; quod autem iudicat & condemnat, nos eum quodammodo cogimus; ut longè aliter de corde ipsius miseratio, quam animadversio procedere videatur. Numquid voluntatis mea est mors impij, dicit Dominus?*

Præveniendus est hic Iudex iustus ultionis, ut ab eo donum remissionis obtineamus sincera submissione & humilitate, ante diem rationis. Etenim illi proprium est misereri & parcere, non ita ulcisci & vindicare. Sicut proprium est apes mellificare, aculeum verò non nisi læsa exferit, & quasi coacte: sic & mel dulcedinis & misericordiae Deo, Christoque proprium est: vindictam non exferit aculeatam, nisi peccatis nostris coactus. Hoc ipsum est quod indicatur apud Prophetam, dum sic introducit loquens: *Heu consolabor super hostibus meis, & vindicabor de inimicis meis.* Vbi interiectio illa dolentis & quasi gementis, præmissa vindictæ, significat, Deum se longè secus habere in ultione, quam homines; quandoquidem contra voluntatem lugens & dolens ad vindictam cogatur descendere, quia benignissimus ex natura est: ita ut etiam condolere videatur his quos punit, & puniendo aliquid agere à se quodammodo alienum. Ad huius rei confirmationem facit, quod dicitur: *Dominus irascetur, ut faciat opus suum, alienum opus eius: ut operetur opus suum, peregrinum est opus eius ab eo.* Contra iustitiam quædam hic videtur, dum opus Dei dicitur irasci, & tamen opus alienum; opus suum, & opus peregrinum; sed ænigma est, quod modo jam dicto explicatur à S. Hieronymo, quod scilicet officium Dei sit tamquam iudicis & Vindicis, irasci & punire; sed tamen quodammodo etiam alienum ab eo, & peregrinum censetur, quia proprium eius est misereri, malletque implere officium Patris, quam iudicis, si ita peccator vellet. Cui conforme est quod dicit Sanctus Bernardus: *Ideo misereri proprium est illi, quia ex se sumit materiam, & velut quoddam seminarium miserendi; quod autem iudicat & condemnat, nos eum quodammodo cogimus; ut longè aliter de corde ipsius miseratio, quam animadversio procedere videatur. Numquid voluntatis mea est mors impij, dicit Dominus?*

Gen. 6.

Isai. 7.

osea. 6.

Præveniendus est hic Iudex iustus ultionis, ut ab eo donum remissionis obtineamus sincera submissione & humilitate, ante diem rationis. Etenim illi proprium est misereri & parcere, non ita ulcisci & vindicare. Sicut proprium est apes mellificare, aculeum verò non nisi læsa exferit, & quasi coacte: sic & mel dulcedinis & misericordiae Deo, Christoque proprium est: vindictam non exferit aculeatam, nisi peccatis nostris coactus. Hoc ipsum est quod indicatur apud Prophetam, dum sic introducit loquens: *Heu consolabor super hostibus meis, & vindicabor de inimicis meis.* Vbi interiectio illa dolentis & quasi gementis, præmissa vindictæ, significat, Deum se longè secus habere in ultione, quam homines; quandoquidem contra voluntatem lugens & dolens ad vindictam cogatur descendere, quia benignissimus ex natura est: ita ut etiam condolere videatur his quos punit, & puniendo aliquid agere à se quodammodo alienum. Ad huius rei confirmationem facit, quod dicitur: *Dominus irascetur, ut faciat opus suum, alienum opus eius: ut operetur opus suum, peregrinum est opus eius ab eo.* Contra iustitiam quædam hic videtur, dum opus Dei dicitur irasci, & tamen opus alienum; opus suum, & opus peregrinum; sed ænigma est, quod modo jam dicto explicatur à S. Hieronymo, quod scilicet officium Dei sit tamquam iudicis & Vindicis, irasci & punire; sed tamen quodammodo etiam alienum ab eo, & peregrinum censetur, quia proprium eius est misereri, malletque implere officium Patris, quam iudicis, si ita peccator vellet. Cui conforme est quod dicit Sanctus Bernardus: *Ideo misereri proprium est illi, quia ex se sumit materiam, & velut quoddam seminarium miserendi; quod autem iudicat & condemnat, nos eum quodammodo cogimus; ut longè aliter de corde ipsius miseratio, quam animadversio procedere videatur. Numquid voluntatis mea est mors impij, dicit Dominus?*

cut Sodoma & Gomorrha, aliæque finitimæ civitates Adama & Seboim? Subiicit nihilominus: *Conversum est cor meum, conturbata est plenitudo mea.* Humano more loquitur, quasi diceret: Dolere quodam affici videor, dum te profigare cogito, & quasi poenitentem me huiusce cogitationis. Vade, quia Deus sum ex natura ad misericordiam pronus, & non sicut homo, qui passione facillè vincitur, ut ad vindictam profilia, non ita te acerè plestem, ne ab ira superari videar, sed si volueris, misericordiam impendam, & austeritatem iudicis mitigabo pietate Patris.

Ad hanc pietatem conspicuam omnibus reddendam in medio Ecclesiæ posuit donum remissionis, ad quod quilibet post offensam potest manum extendere in spiritu humilitatis. Ideo namque voluit inter fidei nostræ articulos palam nos profiteri, *Credo remissionem peccatorum.* Et quidem remissionis hoc donum imperitur, etiam post quamlibet recidivationem, licet septuagies septies offensus fuerit; nec enim abbreviata est eius benigna manus. Et cuiuslibet enormitatis sic offensa, eam libere & plenè dimittere paratus est, si homo ad id se disponat ante diem rationis. Exemplum præbere huius rei nobis potest Evangelicus ille servus qui debebat decem millia talenta; cui quidem remissionis donum factum est illicò, ubi gratiam cernuus postulavit. Et integra erat, efficaxque illa gratia, nisi postmodum sua in Dominum ingratitude, & in consensum crudelitatis, novo se obtrinxisset scelere, novoque se pregravasset ære: quapropter obdurata mente perflitens, die rationis adventante traditus est torribus, & carceris perennantibus ærumnis. O culpa sua infelicem.

Dies porro rationis, dies est mortis, & dies iudicii particularis. Dies quoque rationis, iudicii dies est universalis, in quo palam evulgantur quæ in particulari iudicio peracta sunt, & ulterius cum anima poenis corpus addicitur: Verè dies rationis, in quo reddenda ratio multiplex.

Primo, de anima, & omnibus eius potentis, intellectus, voluntate, memoria, deque talentis spiritus, & donis eius, sive naturæ, sive gratiæ, de scientiis, de ingenio, &c.

Secundò, de corpore, ac omnibus eius membris, an servierint peccato, an verò iustitiæ in sanctificationem. Reddenda ratio de oculis, de auribus, de manibus, de pedibus, de corde; quomodo & eam reddit Iob cap. 31.

Tertiò, de donis fortunæ, opibus, honoribus, prosperitate, an hæc impensa sint secundum voluntatem eius qui ea largitus est.

Quartò, de toto temporæ vitæ, de pueritia, adolescentia, juventute, virilitate, senectâ; idque non solum confusè & generatim, sed etiam distinctè & speciatim, de annis, mensibus, hebdomadibus, diebus, horis, momentis,

quintò

Resp. 3. Quis, reddenda ratio Sacramentorum, & fidei præcepta; hoc est, baptisimi, confessionum, communionum, concionum, & monitionum omnium ac inspirationum, adinventorumque in via salutis neglectorum. Quare dicere solebat B. Aegidius Sancti Francisci socius: *Gratia, quam homo accepit, & illius quam non accepit, rationem reddet. Quam accepit, quomodo usus fuerit. Quam non accepit, quia se ad illam recipiendam non disposuerit, erit enim Deus paratissimus concedere.* Huc spectat parabola de Divite tradente bona sua servis suis; ubi condemnatur qui alienatulentum fodit in terram. Ad idem refert, quod B. Aegidius quondam respondit cuidam Fratri. Interrogabat ille, quid faceret? Respondit Aegidius, *Male facio. At ille: Quid male facis, tñm sis Minorita? Cui Aegidius: Vter paratior est, Deus ad dandam gratiam, an homo ad percipiendam eam? Respondet alter, Deus ad dandam. Infert Aegidius: Recte ergo facimus, imo malefacimus, qui eius gratiam non semper recipimus. Sic recte respondit me malefacere, divinam gratiam non recipiendo, vel illi non cooperando.*

Resp. 5. Sexto, reddenda ratio etiam de peccatis alienis, eorum scilicet qui nostræ curæ commissi fuerunt. Reddenda quoque ratio de peccatis nonnullis; quæ vili penduntur ab hominibus. Vnde dicit Rex & Propheta, quod in die illo rationis, *inquitus calcanei circumdabit, & angit.* Intelligitur autem per iniquitatem calcanei, vel iniquitas extremæ partis vitæ nostræ, quia calcaneus extrema pars hominis est: vel iniquitas quam ad calcaneum projecimus, quasi parvascences eam, & oblivioni facile tradentes tamquam levem, ut a libi fulus explicuimus. De his ergo omnibus peccatis, sive levioribus, sive gravioribus, sive propriis, sive alienis, sive per commissionem, sive per omissionem nobis imputandis, examinanda est conscientia, dum tempus est: & de illis omnibus donum remissionis perfectæ toto animi conatu postulandum est, ante diem rationis: ne vespera illa infelix mox adveniat, & nos obruat, in qua frustra precabimur inducias vel usque manet.

Psal. 48. *Uge dicatur iniquitas calcanei.*

Exempl. 1. Exemplum habemus hujus rei ex Thoma Cantipratano, Theologo Ordinis Sancti Dominici Suffraganeo Cameracensi. Refert enim ipse libr. 1. Apum, cap. 3. rem satis miram sui ævi, hunc ferè in modum. *Quidam in Germania patribus ex sanguine Principum sed vitæ & moribus degener, Episcopatum, male functus, accepit. Nam rapinis & luxuriis verecundè primò, postmodum & inverecundè operam dedit. Castigavit autem eum Dominus flagello multiplici, modò morbis, modò aliis calamitatibus, invitans eum ad meliora. Sed frustra; his enim potiùs abusus est in superbiam, ideoque datus est in reprobam mentem, & reprobam mortem. Ea ipsa mortis hora Conradus, Deo dignus Hildemensis Episcopus ad marutinas incempetæ noctis*

silencio surrexerat, illisque perfolutis sededit ad studium, sequenti die facturus sermonem ad populum. Nec mora, videre sibi visus est Episcopum quemdam velata facie, sed infusus insignitum, ad tribunal Iudicis rapti. Mox adfuerunt truces facillites, accusantque Episcopum, rapinæ, caedis, luxuriæ. Tunc Iudex assessoribus suis: *Acusata discutite, librate iudicium, ferre sententiam.* Nec mora, parent Iudici, sententiamque communi assensu ferunt: quæ à Iudice approbata, facillites condemnatum exuunt ornamentis facris, mitra, annulo, casula, dalmatica; quæ ad Iudicis pedes deponunt, nudumque cum clamore rapiunt ejuantem, & à facie Iudicis trahunt in tartara, nihil secum præter peccata portantem, Assessorum autem Iudicis de suo loco confulgentes, & abeuntes, illud unum voce canora subiungunt: *Dum tempus habemus, operemur bonum ad omnes.* Hæc fuit clausula illius iudicii. His in spiritu visis, dictus Hildemensis Episcopus reversus in se, cogitare cepit, quis fuerit miserabilis ille Episcopus: & ecce quidam ad ostium pulsans intromissus est, clamans cum lacrymis, talem Episcopum in proximam villam venisse vespere, & sub eadem noctis hora repentina morte subactum. Quo audico S. Præsul condoluit; & licet inanimiter quoad subsidium, pro pietate tamen lacrymas amare fudit: & secum sæpe illud reperebat, noctes & dies toto animo à nobis cogitandū: *Dum tempus habemus, operemur bonum ad omnes.*

Non ablimile refert Hæstor Boetius de quodam Ioanne Cameron, viro potente: qui cum Principem Scotorum, regnique Gubernatores, ad innocentium quorundam necem, & ad varias exactiones iniustas impulisset, sine tandem sortitus est infelicem. Nocte enim Nativitatis Domini cum in arce sua quiesceret, vox horrida è Cælo sonuit: *Cameron, Cameron, veni ad tribunal Dei, & redde rationem.* Ipse expectatus inhorrescit, evocat famulos, lumina deposcit. His adventantibus animum recipit, & in manus librum sumit, ut noctis tædium fallat, remittitque famulos. At paulò post vox eadem auditur, etiam à famulis terrore omninò percussis. Interjecto rursus aliquo spatio, vox eadem resonat terribilior longè quàm antea: Sic post tertio repetitam hanc vocem: *Cameron, veni ad tribunal Dei, & redde rationem;* divina in eum ultione rucere, mox ipse exerta in immensum lingua animam sceleratam ad divinum tribunal emisit. Igitur & ipse illud nobis nocte dieque ruminandum reliquit: *Dum tempus habemus, operemur bonum ad omnes.* Item & illud: *Horrendum est incidere in manus Dei viventis.*

O iuste Iudex ultionis, ago scimus nos scipius promeruisse peccatis nostris ultionem iustitiae; tu tamen miserere infirmi tui plasmatis

Cah. 6.

Aliud Hæstor Boet. in hist. Scotorum. l. 18.

Heb. 10.

Conclusio.

& Joa.

& donum nobis impertire remissionis, quia supplicat ad te tendimus, manus ante diem rationis, cui scimus nos impares esse. Adesto quoque nobis gratia tua auxiliis efficacibus, ut operemur bonum ad omnes, dum tempus habemus; ne tempus nostrum, infortunatose nobis ultra pertranseat, ita ut de eo rationem tibi reddere non valeamus: effice, ut feliciter per tempus istud volubile ad aeternitatem percingamus.

res caeli. Haec omnia damna ex eo proveniunt, quod homo peccans deserat Deum suum, nec amplius cum reperire valeat ut Patrem, quamdiu in peccato persistit; sed solum experiri ut severum Iudicem. Ad cor igitur rediens, & haec agnoscentes merito dicit: *Ingemisco tamquam reus.* Quidoi se infelix ingemiscendo plangat, quem plangunt caeli, quem plangunt Angeli, quem plangunt Sancti, quem plangunt Prophetarum & Christi lacrymae, quem plangunt vulnera Redemptoris, quem, si capaces fletus forent, insensibiles creaturae plangerent? Quocirca in persona peccatoris dicebat conformiter nostro proposito S. Bernardus sermone 6, in Cantica, *Cogito Patrem, cogito Dominum.* Ad omnia reus, plango per singula. *Qua fronte attollo jam oculos ad vultum Patris tam boni, tam mali filii? Pudet indigna gessisse generum meo. Pudet tanto Patri vixisse de generem. Exitum aquarum deducite ex illi mei; perperat confuso faciem meam, deficiat in dolore anima mea, & anni mei in gemitibus.* Annon tibi videtur his verbis idem dicere Bern. quod hic canimus: *Ingemisco tamquam reus, culpa rubet vultus meus? Felix, qui haec ruminat & ponderat aqua cordis lance, & os suum aperiens per orationem, spiritum contritionis conatur attrahere; spiritum, inquam, illum de quo Apostolus dicit, quod postulat pro nobis; sive postulare nos facit, gemitibus inenarrabilibus.* Hic est spiritus, qui quandoque cum generat aquas lacrymarum, aquas utique efficaces & vivas poenitentiae, quae novam generant vitam, suavitatem reddunt conscientiae perturbatae, febriem extinguunt, & alterationem cupiditatis viciose, reddunt perdita bona, nova superaddunt dona, vimque Domino faciunt, & misericordiam eliciunt. Quae de re sic loquitur S. Ambrosius sermone 43, *Vim facit, Petrus, non compellendo, sed fletendo: non prope, tenens in vocando injuriis, sed lacrymis exorandis non elevando nos per superbiam, sed per humanitatem nos decedendo. O beata violentia, quae non indignatione percutitur a Deo, sed misericordia condonatur. Beata violentia, quae elicit bonitatem a vim patiente, & a silentem tribuit inferenti.* Sic Magdalenae, sic Petrus, sic Chanaan, sic Augustinus, vim Domine intulerunt per lacrymas a viva fide producentes; sicque salutem rapuerunt, & gratiam obtinuerunt post peccata. Fuerunt ipsi quasi columbae gementes, & residentes juxta lacrymarum fluentem, ut sese abluerent, & deinde ad sublimiora volatum irent. Vnusquisque ergo eorum poterat dicere: *Ingemisco tamquam reus, culpa rubet vultus meus.* O felices gemitus & lacrymae poenitentis, quarum vel una gutta ex vera cordis compunctione expressa, peccatum obliterat, ignem inferni extinguit, animam abluit, gratiam restituit, Angelos laetificat, caelum penetrat, Iudici manus ligat. Hac de re sic conformiter S. Ambrosius

LECT. 12. trimumbris.

Ingemisco tamquam reus. Culpa rubet vultus meus. Supplicanti parce Deus.

PARS I. Ad remissionem peccati requiritur dolorem.

Nonnullae hic indicantur dispositiones requiritae in peccatore, ut donum remissionis impetretur propter eas, quae in Candelabr. Tractatu 5. per varias lectiones datae sunt. Prima est dolor de peccato, sive contritio quae significatur dum dicitur: *Ingemisco tamquam reus.* Nam contritio significari solet in Scriptura per gemitum. Sic Rex & Propheta contritionis suae iudicium dare volans, dicit: *Afflictus sum, & humiliatus sum nimis: urgebam a gemitu cordis mei. Domine ante te omne desiderium meum, & gemitus meus a te non est absconditus.* Et rursum: *Laboravi in gemitu meo, laborabo per singulas noctes lectum meum, &c.* Propterea etiam animae poenitentes comparantur sacris in litteris Columbae, quae pro cantu nonnulli gemitum suum habet, cum aliae aves suaviter canant. Hinc illud Regis Ezechiae: *Sicut pullus hirundinis sic clamabo, meditabor ut columba: Recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine animae meae.*

Psal. 37.

Psal. 6.

Isa. 38.

Diversa peccati damna:

1. Primò, quia pretiosum gratiae donum Sanguine Filii Dei acquisitum, sine quo nemo potest placere Deo, peccatum expellit; simulque charitatis donum, sine quo nec potest amare Deum, nec amari ab illo. Quae sane per magna est miseria, dicente S. Augustino: *Quid est quod amari te jubeas a me, mineriis que mihi ingentes miseras, si non amem? Parvane est ipsa miseria, non amare te.* Cum gratia quoque & charitate dona Spiritus S. deperduntur, quae sunt pretiosa monilia, quibus anima quasi Sponsa ornatur, ut digna fiat Dei & Angelorum amore.
2. Secundo, per peccatum perditur jus ad regnum, & hereditatem aeternam, quod ex adoptione habet homo; simulque extinguitur meritum bonorum operum, quod habent Filii Dei in gratia existentes; perditur quoque pax & tranquillitas conscientiae, succedente angustia, & verme corrodente.
3. Tertio, per peccatum homo se constituit reum coram Deo, ideoque obnoxium aeternae damnationi, haerendumque inferni, cum antea foret haerens caeli.